

Анализ на данните от изследване на неформалния сектор за събиране на вторични суровини в София

- 16 ноември 2017 г., по данни от теренно проучване от м. май 2017 г. -
Боян Захариев, Институт Отворено общество – София, bzahariev@osi.bg

Микроикономическите данни за дейността на хората, които събират и предават вторични суровини е оскъдна. Известна представа за тяхната дейност дава сондажно проучване, направено в София от екологично сдружение „За Земята“ през м. май 2017 година.

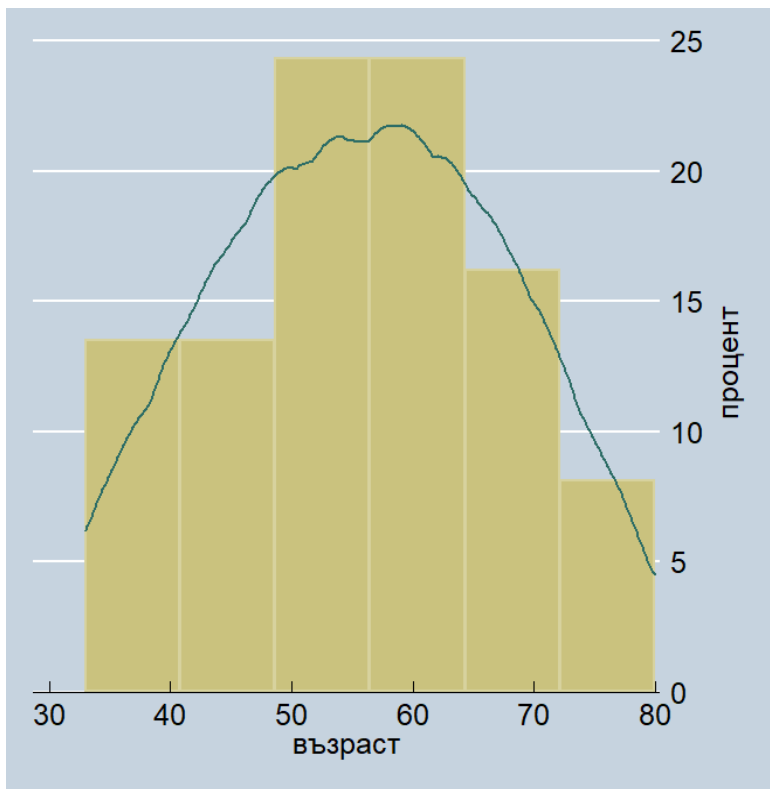
Анкетираните са общо 44 човека, които се занимават със събиране и предаване на отпадъци. Изследването не е замислено като представително, но механизмът за влизане в контакт с анкетираните може би е до голяма степен случаен.

Сравнението между макроикономически данни за рециклирането на отпадъци по различни фракции и за дела на отпадъците, преминали през пунктовете, с данните от проучването на „За Земята“ дават основание да се предполага на базата на данните и експертни допускания, че на територията на Столична община действат около 4-5 хиляди души, които се занимават повече или по-малко редовно с рециклирането на отпадъци. Приблизително 70% от рециклираните отпадъци постъпват през пунктовете.

Общият годишен обем на доходите на дребните събирачи на отпадъци възлиза на поне 16 милиона лева. Най-голяма неяснота в оценката идва от металите, за които е трудно да се прецени каква част от тях са предадени от дребни събирачи на отпадъци.

Средната възраст е 56 години. Най-младият събирач на вторични суровини, открит по време на изследването на „За Земята“ е малко над 30 години, а най-възрастният е на 80 години. Сред хората, които си докарват доходи със събирането и предаването на вторични суровини, има немалко пенсионери.

Възраст

Събирането и предаването на вторични суровини е тежка работа. Повечето хора, която я вършат работят всеки календарен ден, немалко от тях по-продължително от обичайното работно време.

Седмична интензивност на работата

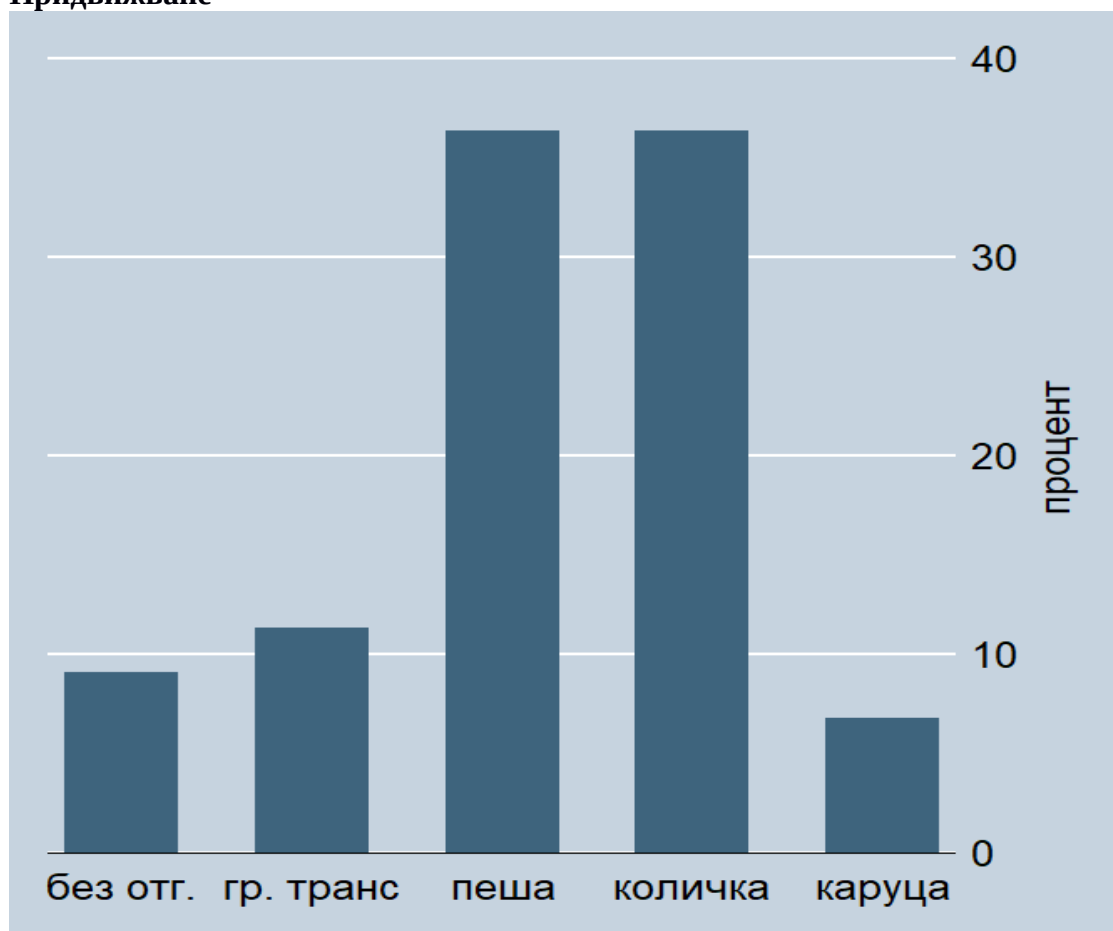

Освен че за много от събирачите на отпадъци дейността е с малко почивни дни и дълго работно време, тя изисква и сериозни физически усилия. Пренасянето на отпадъците най-често става на ръка или с приспособени колички, а придвижването – пеша. Срещат се приспособени колички, прикачени към колело. Придвижването пеша може да се съчетава с ползване на обществен транспорт, но само когато не се ползват допълнителни приспособления. Ползването на количка предполага придвижване пеша и до местата за обход и до пункта за предаване на отпадъци. Ползването на каруца или кола е относително рядко. То позволява превозването на по-тежък и обемист отпадък и участието в дейността на повече от един човек.

Няма точна информация каква част от усилията е свързана с обхода и каква – с достигането до мястото за предаване на отпадъци. Ясно е обаче, че достигането до мястото за предаване става с пълен товар и изисква най-голямо физическо усилие (физическа тяга). На този етап от цикъла на събиране и предаване е трудно да се ползва обществен транспорт поради обемността и теглото на товара.

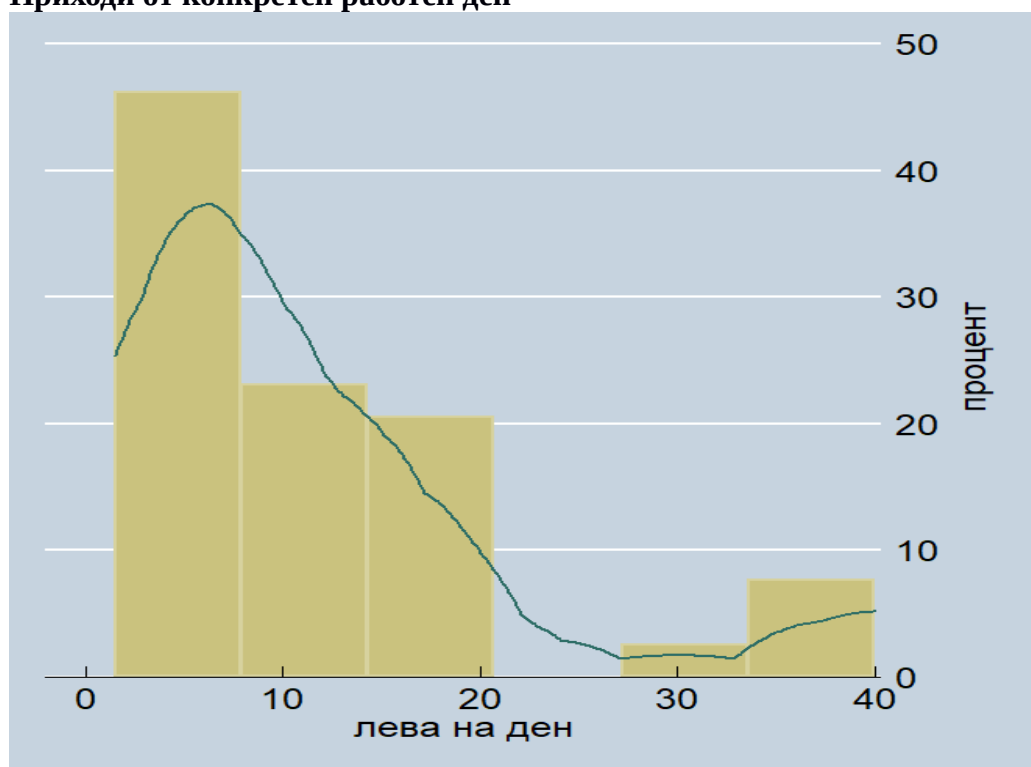
Дейността по събирането на отпадъци се извършва най-често без лични инвестиции. Изключение правят събирачите на отпадъци, които ползват каруци. Може да се предполага, че почти винаги това са ромски семейства.

Придвижване

Средният доход при тази, като цяло интензивна работа, е малко над 300 лева. Това е повече от минималната пенсия, но по-малко от минималната работна заплата. По време на изследването минималната пенсия е била 160 лева (в момента 200 лева), а минималната работна заплата е била 460 лв.

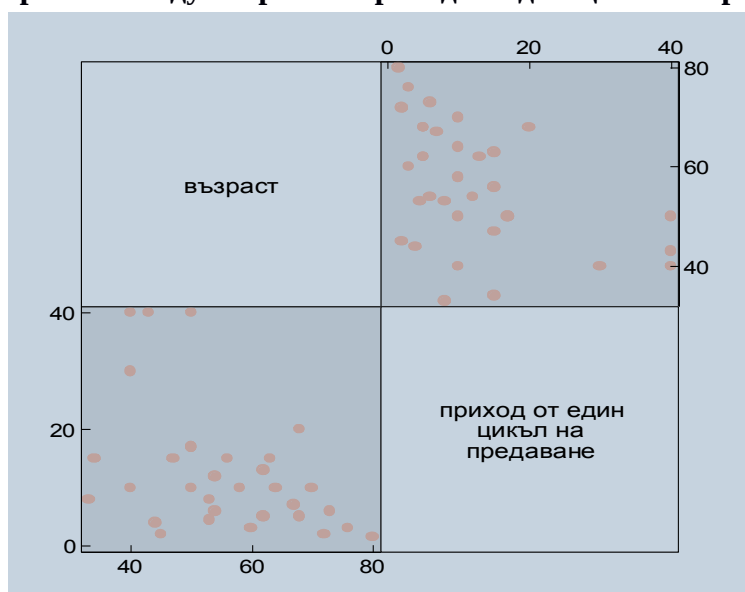
Приходи от конкретен работен ден

Тези, които работят почти всеки ден (които все пак имат някакви почивни дни от събирането на отпадъци) имат най-висок приход от конкретен ден. Тези, които работят всеки ден имат средно по-голям седмичен (месечен) приход.

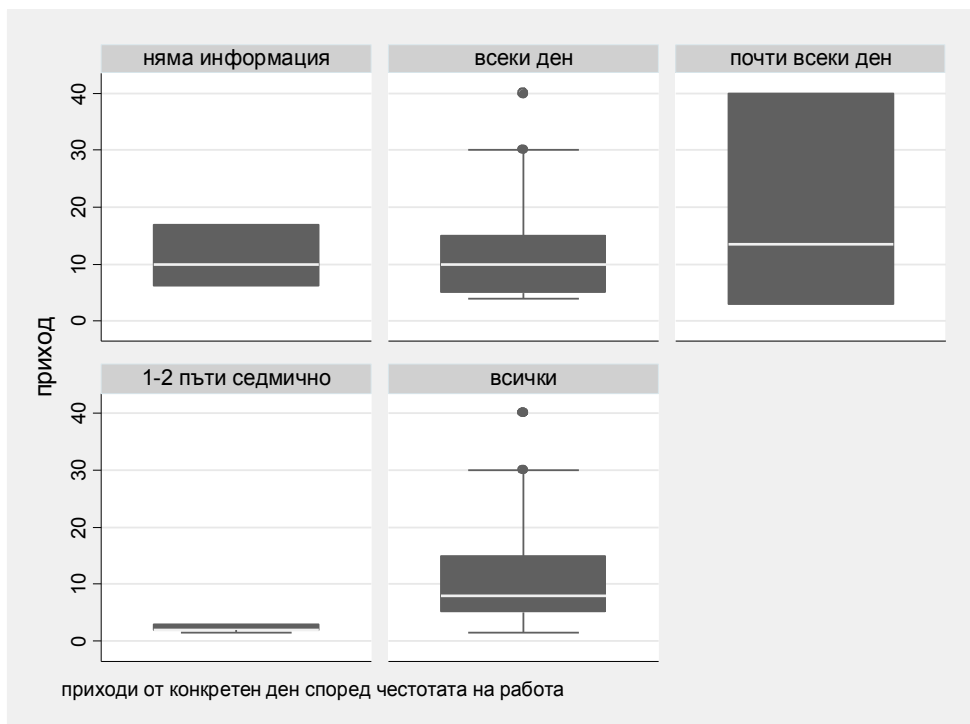
Между възрастта и прихода от един цикъл на работа (от едно отиване до пункт за предаване на отпадъци) има известна статистическа съгласуваност, която е лесно предсказуема от гледна точка на икономическата теория за физически интензивния труд. Корелацията, както може да се очаква е негативна – по-възрастните събирачи на отпадъци имат по-нисък среден приход от един цикъл на работа. Ефектът се дължи на случаите на екстремно интензивна работа при относително по-млади събирачи на отпадъци (основно във възрастовата група 40-45 години) и на спадането на предаваните обеми във възрастта след 65 години.

Връзка между възраст и приход от един цикъл на работа

Повечето събирачи на отпадъци извършват дейността си всеки ден. Приходите от конкретен ден и предаваните обеми са най-големи при тези, които работят по-малко интензивно – почти всеки ден или през ден. Дните за почивка не са свързани с цикъла на официалната работна седмица. Това също е обяснимо от гледна точка на теорията за физически интензивния труд. Би могла обаче да има и обяснение, свързано с ритъма на генериране на отпадъците.

Честота и периодичност на извършване на дейността

Изследването на „За Земята“ не дава пряк отговор на въпроса защо хората, които събират отпадъци не извършват някаква друга дейност, носеща доходи. Тук може да има редица различни източници на мотивация, които може да действат при различни групи събирачи на отпадъци или в различна комбинация при едни и същи хора.

- 1) Първата икономически логична хипотеза е, че това е дейността, от която могат да изкарат най-много пари при отделяното време и полаганото усилие. Това обяснение не изглежда много убедително предвид това, че работата е общо взето високо интензивна, а средният приход не достига минималната работна заплата.
- 2) Немалко от събирачите са безработни и/или бездомни и може да не успяват да намерят друга работа поради възрастта си, образованието си, невъзможността да поддържат приемлив за работодателя външен вид и други.
- 3) Дейността предлага голяма възможност за гъвкавост в избора кога да се работи и лична независимост. Наред с това дейността е ниско престижна или направо стигматизираща.
- 4) Някои от упражняващите дейността харесват този начин на живот.

От мотивите за упражняването на дейността би зависело икономическото поведение на събирачите на отпадъци при промяна на условията за упражняване на дейността – например при рязко увеличаване на средното разстояние от местата за живеене и обход до пунктовете за предаване на отпадъци.